

21 / LÉTO 2017

ČTVRTLETNÍK PRO OBNOVU
ČESKÉ FILANTROPIE

UMĚNÍ DAROVAT

THE ART
OF GIVING

KDO KOMU
VLASTNĚ POMÁHÁ
O ODVRÁCENÉ STRANĚ
DOBROČINNOSTI V AFRICE

↓ EDITORIAL

Vážení a milí čtenáři,
vítáme Vás u čtení letního čísla Umění darovat.

Toto číslo přináší několik fenomenálních textů včetně toho o odvrácené straně pomoci Africe, který napsal náš pracovník Zdeněk Mihalco. Že řada dobrovolníků ve víceméně stabilních afrických státech hledá spíše pomoc sobě, není už žádné tajemství. Filantropie je živé téma, nikoli striktně pozitivní zakonzervovaný svět, takže v každé chvíli je třeba poctivě přemýšlet o jejím smyslu a dopadu v měnícím se světě a nebát se o tom mluvit.

Letos v dubnu vyšla v USA kniha nazvaná The Givers: Wealth, Power, and Philanthropy in a New Gilded Age neboli Dárci: Bohatství, moc a filantropie v novém zlatém věku. Sepsal ji David Callahan, novinář, zakladatel a šéfredaktor digitálního média Inside Philanthropy, a zabývá se v ní elitními filantropy, kteří silou svého jmění mohou vychýlit – byť v dobré vůli – demokratické principy ve společnosti. Michael Bloomberg například svým darem Sierra Clubu (dohromady 80 milionů dolarů) pomohl uzavřít 251 tepelných elektráren. Dobrá zpráva pro ekology, špatná pro horníky a jejich rodiny v daných místech. Manželé Barry Diller a Diane von Furstenberg zase vložili 113 milionů dolarů do vybudování plovoucího parku na řece Hudson, aniž by se jakkoli poradili s místními lidmi. Callahan z kontroverze ovšem neviní filantropy s agendou, ale slabé vlády s nedostatkem peněz v pokladně, které se na práci a peníze bohatých lidí začínají spoléhat.

Spoustu inspirativního čtení na krásné léto Vám přeji,

Nora Grundová
šéfredaktorka

Jiří Bárta
ředitel Nadace Via

CENY ZA DOBRO

Nadace Via od roku 1998 v rámci ceny Via Bona ocenila 122 filantropů (jednotlivců i firem) a zviditelnila jejich příběhy dárcovství a dobročinnosti. V letošním roce slaví **Cena Via Bona** dvacáté narozeniny a k téhle příležitosti uspořádala symbolické předání cen čtyřem kandidátům, které si volila veřejnost. Výroční večer se uskutečnil 23. května v Pražské křižovatce. Více o vítězích na str. 12.

Nadační fond Neuron i letos, 24. května, udělil Cenu Neuron pro mladé špičkové vědce. Vybráno bylo 5 vědců do 40 let: antropolog Martin Soukup, fyzik Lukáš Palatinus, biolog Marek Eliáš, IT specialista Daniel Sýkora a matematik Robert Šámal. Součástí ocenění jsou i ceny Expedice Neuron, které převzali ornitolog Vojtěch Kubelka, jenž v Peru zkoumá bekasinu královskou, biolog Jan Dungel, který v Amazonii dokumentuje opici uakari, a sociolog Radan Haluzík, který po světě monitoruje výstavbu vesnic gastarbeitery.

V sobotu 27. května byly na slavnostním večeru v pražském Černínském paláci uděleny **historicky první Ceny SDGs**, prestižní ocenění za společenskou odpovědnost a udržitelnost. Do prvního ročníku cen za naplňování Cílů udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals, SDGs), které společně vyhlásily Úřad vlády, ASO, MPO ČR, ČRA a OSN Česká republika, se přihlásilo 215 projektů. V kategorii soukromý sektor veřejnost nejvíce zaujal Český ostrovní dům, projekt týmu talentovaných studentů architektury a stavitelství, kteří spojili pokročilé technologie a šetrnost. V kategorii Veřejná sféra zvítězila kampaň Jsem připraven od iniciativy Zachraň jídlo.

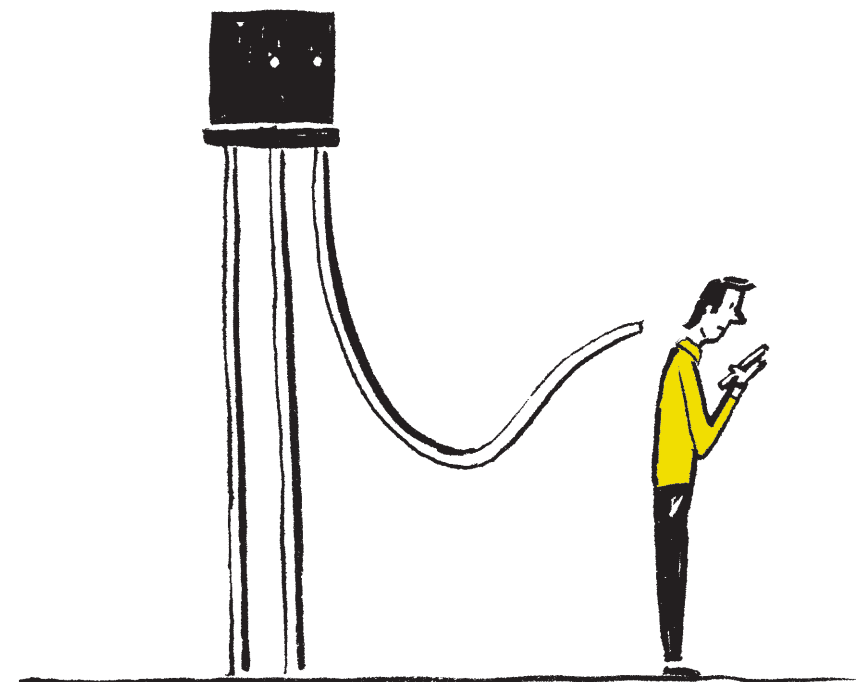
Andrew Forrest, pětapadesátiletý australský důlní magnát, počátkem června oznámil, že se svou ženou věnují 400 milionů dolarů na dobročinné účely, v Austrálii se mluví o zásadní částce zdejší filantropie. Manželé Forrestovi hodlají rozdělit částky mezi výzkum rakoviny, budování komunit, podporu vzdělání a definitivní odstranění otroctví v moderní společnosti. „Měli jsme s ženou Nicolou v životě štěstí a dokázali nashromáždit takovýhle majetek a nyní nastal čas jej začít odevzdávat dál.“

Do 30. června probíhají na českých základních a středních školách **Týdny mediálního vzdělávání**, které pořádá Jeden svět na školách, vzdělávací sekce Člověka v tísni. Ve školách děti sledují dokumentární filmy, jako např. Nic než lži, spojené s debatami s novináři z nezávislých médií.

Opravit náves, vyčistit zapomenuté hřiště. Nadace Via vyhlásila program nazvaný **Místo, kde žijeme**. Do 14. července mohou lidé přihlásit projekt, který spojí místní jednotlivce, firmy a instituce, aby společně zlepšili nějaké konkrétní místo. Nadace vybraným projektům může pomoci finančně, konzultacemi v průběhu příprav, během plánování i v samotném procesu proměny prostoru či účasti na odborných seminářích. Program je určen NNO, příspěvkovým organizacím a obcím do 2 000 obyvatel. Ve větších obcích musí být nositelem projektu NNO nebo PO.

2

3

DĚLÁME ZÁKLADNÍ VÝZKUM. KDYŽ PŘED SEDMDESÁTI LETY NĚKDO VYTVOŘIL DIODU NEBO TRANZISTOR, NIKDO NEVĚDĚL, ŽE TO SKONČÍ MOBILEM V RUCE.

Lukáš Palatinus, držitel Ceny Neuron

Zdroje: www.nadacevia.cz, www.nfneuron.cz, www.spolecenskaodpovednostfirem.cz, www.theguardian.com (Andrew Forrest), www.jsns.cz

FOTBALOVÉ HŘIŠTĚ Z HLÍNY

TEXT: MARTIN BRÁT, FOTO: JAN LANGER A ARCHIV ROBINA UJFALUŠIHO

Jak jméno Ujfaluši otevírá keňská srdce, kolik šancí má africké dítě a co dokáže fotbal, řekl Umění darovat Robin Ujfaluši.

Robin Ujfaluši vystudoval bohemistiku a filozofii na Filozofické fakultě UK a byl dlouholetým ředitelem dobrovolnické organizace INEX – Sdružení dobrovolných aktivit. A právě v INEXu stál u zrodu velmi úspěšného projektu současnosti Fotbal pro rozvoj. Shoda jmen není náhodná, patronem projektu je od jeho počátku Robinův bratranec, bývalý reprezentační kapitán Tomáš Ujfaluši. Během rozhovoru došlo i na život v nairobských slumech, fenomén „létajících toalet“ a místní dryják changaa.

Být Tomášovým bratranecem se při rozjezdu projektu asi docela hodilo...

Tomášovo jméno nám bezpochyby otevřelo řadu dveří. S jeho záštitou se stanete důvěryhodnými partnery jak pro české instituce, tak pro zahraničí, všichni vás budou brát od začátku vážně. I když třeba Keňani sledují spíše Premier League, takže by bývali více slyšeli na Vladimíra Šmicera nebo Karla Poborského. Ale Tomáše pochopitelně znali také.

Fotbal pro rozvoj je dnes rozvětveným projektem s působností v řadě regionů České republiky, ale kořeny má právě v nenápadné keňské epizodě. Jak se to s jeho vznikem tedy vlastně má?

Původně skutečně šlo pouze o klasický výjezd dvou dobrovolníků do keňského Nairobi, ve spolupráci s tamní organizací MYSA, která už třicet let využívá fotbalu

jako nástroje sociální práce v tamějších slumech. Odjeli jsme do Nairobi v roce 2005 nabrat zkušenosti s prací v terénu a už o rok později do Česka dorazil první fotbalový tým složený z dobrovolníků MYSA a tahle tradice turnajů s keňskou účastí trvá dodnes.

MYSA působí v Keni již třicet let, fotbal jako nástroj sociální práce tam tedy funguje?

Fotbal je v mnoha ohledech zvláštní fenomén. Na jedné straně má moc vzbuzovat nenávisť, probouzet násilí, na straně druhé propojí nespojitelné a dokáže motivovat a dát naději i těm nejposlednějším. My Evropané žijeme ve světě mnoha příležitostí, pro některé z nás může být přemíra volby až ochromující a kontraproduktivní. Ale v Africe člověk často dostane šanci pouze jednu. A v případě MYSA to může být právě účast na jejich projektech. Takový měsíční pobyt v Evropě může být pro mnoho Keňanů z hlediska jejich budoucího života klíčovou zkušeností.

Jednomu z nich prý setkání s Tomášem změnilo život.

Nevím, co přesně si tihle dva řekli, pravdou ale je, že si Paul s Tomášem během turnaje v Česku padli do oka a Tomáš mu pak pomohl v Keni rozjet vlastní byznys. Za dva roky poté měl Paul v Nairobi obchod s rybami a dnes je z něj úspěšný podnikatel.

Robin Ujfaluši (na snímku uprostřed) pracoval pro rozvojovou neziskovku MYSA v Keni. MYSA používá fotbal jako prostředek sociální práce v nairobských slumech.

Ideální příběh do portfolia každé rozvojové neziskovky, má takových příběhů MYSA víc?

O MYSA se bez nadsázky dá říct, že vychovává novou generaci keňských lídrů. Z mnoha lidí, kteří jí prošli, se stávají místní politici nebo podnikatelé, zkrátka lidé, kteří nějakým způsobem berou život do vlastních rukou a snaží se aktivně ovlivňovat své okolí. MYSA díky své činnosti a respektu, který v Keni má, dokáže v komunitě zachytit talentované lidi a dát jejich životu nový směr.

Vznik MYSA je opředen takovou vděčnou legendou, že?

Ano, jednou prý slumem v Mathare procházel kanadský rozvojový pracovník Bob Munro, který viděl, jak se děti na plácku pošťuchují. Domluvili se tedy, že on přinese nazítří míče, oni seženou další kluky do týmu a zahrají si zápas. Legenda praví, že druhý den nepřišlo

jedenáct kluků, ale jedenáct týmů. Tady to začalo a dnes ti kluci a holky, kteří tam byli, vedou úspěšnou organizaci s mnohamilionovým rozpočtem, širokou paletou sportovních i vzdělávacích projektů a spoustou mezinárodních ocenění.

Rozumím tomu dobře, že přímo v Mathare je fotbalové hřiště?

Ano, hřiště z udusané hlíny, nahore na kopci, což občas přináší nesnáze. Během turnaje, který jsme tam jako dobrovolníci pořádali, se do údolí mezi chatrče běhalo docela často a občas jsme míč hledali i čtvrt hodiny. To je takový kolorit matharských turnajů.

Jak vlastně obyvatelé slumu reagují na bělocha?

Děti kolem vás běhají a pokřikují „muzungu, how are you?“ („Ahoj, bělochu,“

MY EVROPANÉ ŽIJEME VE SVĚTĚ MNOHA PŘÍLEŽITOSTÍ, PRO NĚKTERÉ Z NÁS MŮŽE BÝT PŘEMÍRA VOLBY AŽ OCHROMUJÍCÍ A KONTRAPRODUKTIVNÍ. ALE V AFRICE ČLOVĚK ČASTO DOSTANE ŠANCI POUZE JEDNU.

Odvahu ochutnat místní destilát changaa Robin nenašel. Místní jsou prý schopní pro dosažení rádného řízu do nápoje přidat i kyselinu z baterií. O případy oslepnutí či smrti na následky požití changy není v Nairobi nouze.

pozn. red.). Ze začátku jsme chodili s doprovodem místních, právě fotbalové turnaje nám ale pomohly vniknout do místní komunity celkem snadno. Pomáhalo i tričko organizace MYSA, místní si vás tím rychle zařadí a reagují pozitivně.

Slumy v Nairobi jsou klasická změt plechových chatrčí?

Je to tak. Ovšem na to, jak chatrče vypadají zvenčí, je člověk většinou překvapen, když je uvnitř, skoro by se dalo říct, že mají místní své chatrče útulně zařízené. Zas tolik toho k životu nepotřebují, ale i takový koberec na stěnách dokáže udělat své. Většinou nechybí ani televize. Jinak je tu spousta věcí improvizovaných – toalety, elektrické kabely vedoucí k obydlím a mnohé další.

Hygiena bude asi velký problém, že?

Chatrče své vlastní záchody nemají, toalety jsou společné a vychází to nějakých 100 lidí na jednu toaletu. Proto místní občas používají tamější vynález

tzv. „flying toilets“: než aby chodili na společné latríny, vykonají potřebu do pytlíku, ten zavážou a odhodí stranou.

Ovšem vnímat slumy jen jako místo beznaděje by asi bylo daleko od pravdy, je to tak?

To rozhodně. Obyvatelé slumů žijí své životy, chodí za obživou mimo slum či si ji našli přímo v něm, každý dělá, co může, jejich život sice není žádný med, ale přesto narážíte všude kolem na spoustu úsměvů. Pochopitelně i na opilce a ztracené existence. Nebo naopak na řadu lidí, kteří nezištně pracují pro ostatní – třeba na věčně vysmátého rastamana, který se po večerech živí domácími prodejem marihuany, ale přes den od rána do večera trénuje s malými dětmi fotbal. A nikdo mu neřekne jinak než Coaches. Život v Mathare je zkrátka pestrý.

Do Nairobi jste se po deseti letech vrátil. Jak se podle vás za tu dobu změnilo?

Asi první, čeho si člověk všimne, je, že se město rozrostlo. Z venkova přicházejí stále noví a noví lidé, na což není infrastruktura připravena, takže každodenní přesuny po městě se časově protahují.

6

ZE ZAČÁTKU JSME CHODILI S DOPROVODEM MÍSTNÍCH, PŘÁVĚ FOTBALOVÉ TURNAJE NÁM ALE POMOHLY VNIKNOUT DO MÍSTNÍ KOMUNITY CELKEM SNADNO.

Ve slumu Mathare za tu dobu vyrostlo dost zděných komunitních škol, což předtím nebyvalo.

Může tenhle proces urbanizace slumu pokračovat?

Pozvolna může, ale není to vždy jednoduché. Půda, na níž se nairobské slumy rozkládají, má své vlastníky a těmi vlastníky bývají lidi odjinud, třeba poslanci parlamentu, kteří tu mají své zájmy a na pronájmu půdy profitují. Přímo ve slumu je sice nikdy nikdo neviděl, na to mají své lidi, ale za každé obydlí je nutno odvádět pravidelný měsíční nájem. Tihle lidé zájem na změně statu quo mít nebudou.

Jako dobrovolník jste strávil také rok v Bosně. Jakou zkušenost s fotbalem jste zažil tam?

Bosna je politicky složitá země, která se stále vzpamatovává z války v 90. letech. Jednotlivá etnika žijí vedle sebe, nikoli však spolu. Třeba Mostar se po válce pomalu dostává zpět do své původní krásy, došlo i k opravě Starého mostu, ale komunity z obou břehů řeky si žijí každá svým životem. Řada lidí se snaží

o propojení etnik, ale není to snadné. Spolupracoval jsem tu se skvělým projektem Open fun football schools, který propojuje děti z různých etnik formou sportovních aktivit. Děti se spolu baví, vznikají pozitivní vazby a neřeší se, kdo je z jakého etnika.

Zároveň ale fotbal právě na Balkáně dokáže vzedmout vlnu obrovské nenávisti.

Je to tak, Jugoslávie v sobě historicky nesla řadu hlubokých nevraživostí, o nichž se za Tita v zájmu jednoty nemluvalo. Při rozpadu Jugoslávie se temné síly probudily, a i když je teď dvacet let po válce situace stabilizovaná, tragédie a křivdy zapomenuty nejsou. Fotbalové klání se spoustou emocí může snadno tyto nevraživosti přizhivit. Ale znovu jsme u toho, že emoce, které fotbal vzbuzuje, mohou být také pozitivní. Ve velkém fotbale i obyčejném zápase na malém městě. Že si malé děti z různých etnik společně zahrají fotbal a najdou nové kamarády, je dobrá příležitost, jak k sobě různé skupiny obyvatel, které jsou si kulturně vlastně velmi blízké, mohou zase najít cestu. X

7

ROBIN UJFALUŠI (1979) vystudoval FF UK v Praze. V roce 2005 působil jako dobrovolník v keňském Nairobi, poté ještě v Bosně a Hercegovině a Turecku. Byl ředitelem sdružení INEX-SDA a hlavním koordinátorem projektu Fotbal pro rozvoj. V roce 2007 vydal knihu Jak se hraje fotbal v Africe. V současnosti je hlavním manažerem Strany zelených.

AFRIKA NA VLASTNÍCH NOHÁCH

TEXT: ZDENĚK MIHALCO

Proč není pomoc v afrických zemích vždy na místě a co tam vůbec člověk z bohatého světa hledá? Jak putování po východní Africe změnilo jeho nahlížení na pomoc Africe, pro Umění darovat popsal pracovník Nadace Via Zdeněk Mihalco.

8

U jezera v jihozápadní Ugandě jsem potkal Američana Seana. Pozoroval rybáře v projíždějících loďkách vydlabaných z kmenů stromů a hladinu, na které se odrážely kapky deště. Měl špatnou náladu. „Nemá to smysl,“ říkal a balil si jednu cigaretu za druhou.

Sean pomáhal sedmý měsíc na místním projektu, jehož cílem bylo přilákat do oblasti nové turisty. Měl pocit, že ve skutečnosti nepomáhá. „Dobrovolná práce většinou není třeba, vždyť je tu spousta lidí, kteří nemají do čeho píchnout,“ říkal mi. „Navíc jim nerozumím. Nevím, co chtějí. A taky mi chybí si s někým povykládat o něčem jiném než o náboženství a o fotbale. Místní z mé pomoci nic nemají,“ vyprávěl Sean s očima upřenými na hladinu jezera.

Druhý den už jsem Seana nepotkal. Koupil si letenku a odcestoval domů.

Východní Afrikou jsem cestoval několik měsíců. Bez cíle, od města k městu. Lidí jako Sean jsem na afrických cestách potkal spoustu. Lidí ze Západu, často kolem dvaceti, pětadvaceti, kteří sem vyjeli pomáhat, dobrovolničit, snažit se zlepšit svět.

Ta první setkání udělají člověku radost. Tolik obětavých lidí, kteří se snaží zlepšit život místních. Jenže ač jsou jednotlivé projekty často skvělé, celkový obrázek pomoci Africe je problematický. Zanedlouho se tady začnou člověku v hlavě tvořit otázky k souvislostem, které by ho na první dobrou nenapadly.

Začal jsem si je psát do svého deníku. Tady je jejich přepis:

1. *Zvyš si společenský status, jeď pomáhat do Afriky. Staň se na tři týdny dobrovolníkem v tanzanském sirotčinci. Ve městě, kde jsou dobré kavárny. Nebo u moře. Dávej selfie na Instagram. Vrať se domů a vyprávěj. Ženy tě budou milovat.*

2. *Neziskovky potřebují peníze. K tomu potřebují dárce. Jaký je nejsnazší způsob? Vyfoť vyzáblé otrhané děti. Jenže jaký obraz pak Afrika v médiích má? Vždyť hladovějící tu běžně nepotkáš. A mediální obraz Afriky se slévá a je děsivější než realita.*

3. *Na papíře znějí strategie rozvojové pomoci skvěle. Jak je třeba zapojovat místní, předávat jim know-how. Jenže realita? Nezralí lidé, kteří poučují místní, jak žít...*

9

4. *Pro Afričany je důstojnost zásadní hodnotou. Je důstojné být závislý na druhých, na lidech z jiných zemí a nechat se poučovat, že žít se má jinak? Jaký dopad na sebeúctu má, když ti každou chvíli běloch naznačuje, že nežiješ správně, že už žádný stát není chudší, možná ještě Burundi, ale pak fakt už nikdo?*

5. *Je tu tak úrodný kraj, všechno tu roste. Nepomohl by Africe spíš byznys a zrušení ochrany západních trhů? Není pokrytecké tvořit tu rozvojové projekty?*

6. *Další rezavá značka s označením, kdo postavil tuhle solární elektrárnu – která nefunguje.*

7. *Stát tu docela funguje. Je vcelku bezpečno, fungují instituce, byť tak nějak po africku. Zdá se, že vláda nemá moc motivace řešit problémy v odlehlých regionech, vždyť je vždycky řešily neziskovky a rozvojové agentury, tak je letos vyřeší znovu. Loni přijely kamiony s jídlem, letos přijedou zas.*

8. *Za 100 dolarů si tu pořídíš práci člověka na měsíc. Je snadné žít tu jako pracovník*

rozvojové agentury. Máš hlídače, máš řidiče, protože v tomhle provozu se fakt řídit nedá. A najmeš si taky kuchařku a pomocníci v domácnosti. Nebo je to služka?

9. *Další, který „se hledá“. Ten, který doma nevěděl, co se sebou. Jaké frustrace si tady léčí?*

10. *Je školení v time managementu pro Afriku to pravé?*

Kdo komu pomáhá

Mezi formami pomoci je zásadní rozdíl. Na jedné straně je pomoc humanitární, kdy neziskovky pomáhají ve válce či po přírodní katastrofě. Také řada rozvojových projektů působí v postválečných oblastech, které pomoc skutečně potřebují. Na tyto mise jezdí lidé, kteří často riskují vlastní život a zasluhují velký obdiv. Dopad pomoci v těchto oblastech je těžko zpochybnitelný. Ovšem co někde pomáhá, může být jinde nesmyslné. Jsou tu regiony bohaté, i státy nefunkční či extrémně chudé.

Pak je tu pomoc rozvojová a dobrovolnická, přičemž je rozdíl, zda pomoc

posílají západní vlády, nebo zda pomáhají neziskovky. Nejproblematičtější jsou projekty v zemích, které jsou už dlouhé roky chudé, ale stabilní a bezpečné. Právě v zemích jako Uganda, Tanzanie či Zambie najdete řadu dobrovolníků, kteří skutečně jedou spíše za dobrodružstvím. Pro tento fenomén se dokonce vžil pojem „volunteerismus“.

V těchto zemích najdete města, kde mají rozvojové agentury vlastní ulici. Lidé ze Západu chodí do drahých restaurací, kde místní tvoří pouze obsluhu. Jsou dokonce instituce, které neumožňují svým zaměstnancům jezdit hromadnou dopravou – musejí využívat pouze džíp s místním řidičem. Dva světy, které se neprotínají.

U tanzanských břehů leží krásný ostrov Pemba, kde člověk chce zůstat déle, než očekával. V úvodníku knihy o ostrově jsem našel příznačnou větu. „Pemba dosud nebyla zasažena masovým turismem ani rozvojovou pomocí.“ Skutečně možná právě díky tomu málokde najdete tolik vstřícných, i když velmi chudých lidí.

Potkal jsem tu také německou učitelku, zaštiťující dlouhodobý rozvojový projekt, který dbal na to, aby přinášel stejný prospěch oběma stranám – učitelům a žákům německým stejně jako těm místním. Projekt spočíval ve výměnách programech pro děti či vzdělávání pedagogů.

Viděl jsem i další projekty, na něž jsou hrdí i sami místní, kteří se

do projektů zapojují. Jsou to dobrovolníci, kteří měsíce žijí na vsích s místními. Potkal jsem třeba sirotka rwandské genocidy, který díky pomoci lidí ze Západu není dítětem ulice, ale má kvalitní vzdělání a nadějnou budoucnost. Mnoho afrických států navzdory mínění řady Evropanů prochází nadějným obdobím. Ekonomiky některých států rostou, ve vládách sedí kompetentní lidé.

Projekty, ze kterých jsem měl dobrý dojem, spojuje jedno – jejich iniciátoři ze Západu se k místním chovají jako k rovným. Často jde o projekty, které souvisejí se vzděláváním, což otevírá oběma stranám nové obzory. Vždyť i člověk z Evropy se od Afričanů může leccos naučit – třeba žít s dobrou náladou.

Jsem velký příznivec neziskovek a sám pro jednu v Česku pracuju, ale i přes mnoho skvělých projektů, které Afričanům pomáhají ulehčit život, mi po několika měsících cest po východu Afriky připadá rozumný postoj, který tvrdí, že nejlepší by bylo zasazovat se o zrušení různých dluhů minulosti či kvót, které Afriku znevýhodňují, aby zdejší státy mohly začít s čistým štítem, našly vlastní identitu a aby se mohlo v plné míře rozvinout to, čemu někteří místní říkají „africká renesance“. Zkrátka aby se tu lidé sebevědomě postavili na vlastní nohy. Možná že někdy je skutečným uměním umění nedarovat. **X**

Autor pracuje v Nadaci Via, která rozvíjí filantropii a komunitní život.

CO SI PŘEČÍST

Dambisa Moyo: Dead Aid

Srdceryvné koncerty celebrit a miliardy dolarů, které do Afriky v minulých dekáдах posílaly západní vlády, ničemu nepomohly. To tvrdí zambijská ekonomka Dambisa Moyová. Miliony lidí dál žijí v chudobě, státy se staly na pomoci závislými. Moyová ve své knize navrhuje východisko – pomoc zastavit, předat odpovědnost místním lídrům a získat kapitál ze zahraničních investic či dluhopisů.

Jeffrey Sachs: The End of Poverty

Podle amerického ekonoma Jeffreyho Sachse je rozvojová pomoc nezbytná a je nutné zvýšit objem peněz, které do chudých zemí putují. Před deseti lety vydal bestseller Konec chudoby, kde hledá komplexní řešení problému – tedy nepomáhat tím, že vystavíme někde studnu, ale pomáhat komplexně: odpustit dluhy nejchudším státům a vytvářet projekty a opatření, které povedou k tomu, že se lidé postaví na vlastní nohy.

POHLED ZE VNITŘ

Jak na pochybnosti reagují lidé, kteří se Africe snaží pomoci? Oslovili jsme Jana Mrkvičku z organizace Člověk v tísni, který je odpovědný za rozvojové projekty, aby na výše publikovaný článek zareagoval.

Před několika lety vznikl dokument Pod sluncem tma. Dva čeští rozvojoví „experti“ se vracejí do Zambie, kde postavili solární elektrárnu. V sandálech a kraťasech zaříznutých do stehů (ano, tento obleček není zcela v souladu s místní kulturou) chodí po vesnici, zjišťují, že nic nefunguje, a nadávají na místní lidi, jak to nepobrali. Ten film nicméně není důkazem toho, že pomáhat Africe je k ničemu, ale pouze toho, že dobrá myšlenka není zárukou úspěchu.

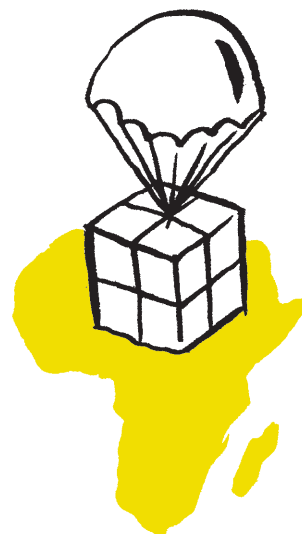
Dobrovolníci (někdy dostávají štědré diety násobně vyšší, než jsou platy místních lidí), kteří někde poučují místní obyvatele, jak správně žít, nemají s rozvojovou spoluprací mnoho společného. Rozvojový projekt, který funguje, musí vycházet z analýzy místních aktérů a musí vznikat ve spolupráci s místními lidmi a institucemi. Nefunguje studna? Rozvojový projekt by ji rozhodně neměl opravit, ale měl by pomoci místní samosprávě nastavit systém správy vodních zdrojů tak, aby si místní dokázali studnu opravit. Člověk v tísni se o takovou věc snaží například v Etiopii, vše začíná

ustanovením místních komisí, zprovozněním systému plateb a končí zavedením informačního systému napojeného na samosprávu. Ve městech žijí chudé vdovy? To nejlepší, co pro ně můžete udělat, je pomoci jim začít spořit, nastavit systém, v rámci kterého si vzájemně půjčují peníze na rozjezd drobného podnikání, a dát jim potřebné know-how. Obecně platí, že čím méně dáváte, tím více rozvojová pomoc funguje. Jenže je pravdou, že i dárci ze Západu raději vidí, že nakoupili pytel rýže, než že zaplatili plat místního školitele. **11**

Kdo pomáhá?

Mladí nadšení lidé, kteří chtějí spasit svět, jsou asi fajn. Raději je potkávám v klidných afrických zemích než v Afghánistánu nebo Sýrii, kde jim hrozí smrt či únos a kde mohou vážně ohrozit naši činnost. Ale pokud někdo vyučuje angličtinu nebo pracuje v sirotčinci, nejedná se o rozvojovou pomoc. Rozvojové projekty z definice mají v časově omezené době vyřešit problém, přičemž všechny kvalitní projekty by měly být v průběhu i po skončení nezávisle vyhodnoceny.

Dalším zásadním principem je participace, tedy pravidlo, že místní lidé a instituce se podílí jak na plánování, tak na realizaci a hodnocení projektů. Mimo to organizace typu Člověk v tísni, které se rozvojem zabývají profesionálně, mají samy o sobě velmi silnou místní identitu. Naprostá většina našich zaměstnanců jsou místní lidé včetně těch ve vysokých manažerských funkcích. Například v Etiopii máme na sto místních zaměstnanců jen tři cizince, kteří rozhodně nejsou v roli humanitárních turistů či dobrodruhů, ale jsou to manažeři velmi tvrdě pracující v obtížných podmínkách. **X**

Z DVACETI LET CENY VIA BONA

ILUSTRACE: MICHAELA REŽOVÁ

ZDEŇKA WASSERBAUEROVÁ **Individuální dárcce**

Kdyby chlapec ležící v nemocnici vedle vnuka Zdeňky Wasserbauerové měl dárcce kostní dřeně, přežil by. Účetní v otrokovické továrně na pneumatiky se rozhodla k doživotní misi. Začala nabádat mladé lidi k zápisu do registru dárců. Po dvacet let objíždí školy i továrny a vysvětluje, jak lze zachránit životy. Díky Zdeňce se do registru zapsalo přes 10 000 dárců.

PŘED DVACETI LETY JEJÍ VNUK ONEMOCNĚL LEUKÉMIÍ.

ZE SVÉ NEMOCI SE VYLÉČIL, ALE TŘÍLETÝ CHLAPEC, KTERÝ LEŽEL VE VEDLEJŠÍM POKOJI, ZEMŘEL.

PRO ÚČETNÍ V TOVÁRNĚ ZDEŇKU WASSERBAUEROVOU TO BYL ZLOMOVÝ MOMENT ŽIVOTA.

V POSLEDNÍCH 20 LETECH PŘEDNÁŠELA NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

A PŘESVĚDČOVALA DĚLNÍKY V TOVÁRNÁCH.

DÍKY NÍ NABÍDLO SVOJÍ DŘEŇ PŘES 10 TISÍC LIDÍ.

JE JÍ 77 LET A KE SVÉ FILANTROPII ŘÍKÁ:

„KAŽDÝ, KDO MÁ ZDRAVÉ RUCE, ZDRAVÉ NOHY A ZDRAVOU HLAVU, BY SI MĚL UVĚDOMIT, ŽE JE TO VELKÉ ŠTĚSTÍ, KTERÉHO SE MU OD OSUDU DOSTALO...“

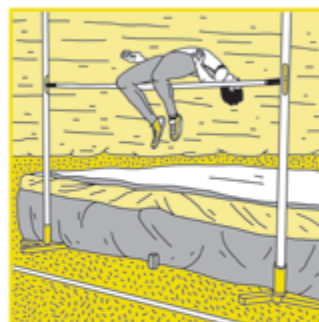

„TO NESOUVISÍ S VÍROU, CÍRKVÍ, POLITICKOU PŘÍSLUŠNOSTÍ, STAVEM KONTA V BANCE A PODOBNĚ. TO SOUVISÍ S LIDSTVÍM. A JÁ VĚŘÍM, ŽE VĚTŠINA LIDÍ LIDMI JSOU...“

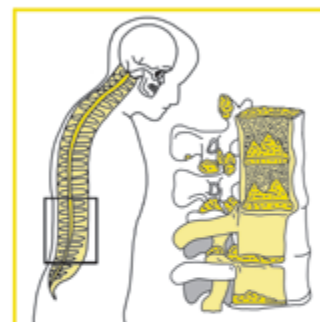
Letošní ročník ceny Via Bona je symbolickou oslavou dvaceti let činnosti nadace. Ze 122 držitelů ceny Via Bona za uplynulé roky vybrala veřejnost tyto čtyři silné příběhy.

MILAN DZURIAK **Cena pro mladé filantropy**

Trénoval skoky do výšky, ovšem v 18 letech mu byla diagnostikována Bechtěrevova choroba. Milan se rozhodl bojovat s vlastní bolestí a pořádat jízdy, při kterých by vybíral peníze na dobročinnost. Kamarádu Matyášovi, který trpí svalovou dystrofií, pomohl uskutečnit cestu do Paříže, Zdenkovi zase k novému vozíku. Jeho Cesty proti bolesti sleduje celý rodný Jirkov.

MILAN CHTĚL SKÁKAT DO VÝŠKY, OVŠEM V 18 LETECH MU BYLA DIAGNOSTIKOVÁNA BECHTĚREVOVA CHOROBA.

V 18 LETECH MU ALE DIAGNOSTIKOVALI NEMOC KYČLÍ A BECHTĚREVOVU CHOROBU.

ZTRATIL VĚC, VE KTERÉ VYNIKAL A KTEROU ŽIL.

CHTĚL PORÁŽET VLASTNÍ BOLEST A POMÁHAT JINÝM LIDEM SE ZDRAVOTNÍMI PROBLÉMY.

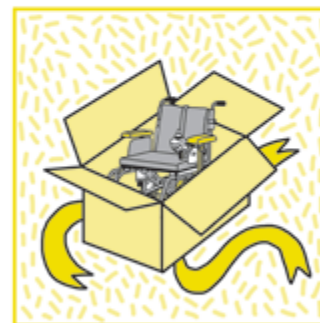
VYRAZIL NA PRVNÍ CESTU PROTI BOLESTI, OBJEL NA KOLE ČESKO.

ŽÁDAL LIDI, ABY POSÍLALI PENÍZE NA DOBROČINNOST.

PLNIL SNY DRUHÝM.

NEJVÍC HO BAVÍ DĚTEM A MLADÝM LIDEM S POSTIŽENÍM UKÁZAT, ŽE HANDICAPEM ŽIVOT NEKONČÍ.

OD NEMOCNĚHO KLUKA, KTERÝ SI UŽ NIKDY SVÉ SNY NESPLNÍ, PRO NEMOCNÉ DĚTI, KTERÉ JEŠTĚ SVÉ SNY MOHOU ZAŽÍT.

ČSOB Cena pro Dobrou firmu

Už počátkem 90. let stála firma u zrodu Fondu vzdělání VDV – Nadace Olgy Havlové, stipendii podpořila stovky studentů se zdravotním postižením či sociálním handicapem. Banka nabízí také Kartu dobré vůle, pomocí které klienti mohou přispívat na veřejně prospěšné činnosti. Záběr aktivit, kterými ČSOB v Česku pomáhá, je široký od finanční gramotnosti přes rozvoj sociálního podnikání po podporu komunitního života.

ZÁBĚR AKTIVIT, KTERÝMI V ČESKU POMÁHÁ ČSOB, JE NEBÝVALE ŠIROKÝ.

OD PROFESIONALIZACE NEZISKOVEK...

...AŽ TŘEBA PO PODPORU KOMUNITNÍHO ŽIVOTA A SOUSEDSKÝCH VZTAHŮ.

FIRMA STÁLA U ZRODU MYŠLENKY VZNIKU FONDU VZDĚLÁNÍ VÝBORU DOBRÉ VŮLE - NADACE OLGY HAVLOVÉ.

PROTOŽE SPOLEČENSKÁ ODPOVĚDNOST JE OD ZAČÁTKU JEDNÍM ZE ZÁKLADNÍCH PILÍŘŮ FIREMNÍ FILOZOFIE ČSOB.

Z FONDU VZDĚLÁNÍ VDV UŽ STIPENDIUM DOSTALY STOVKY STUDENTŮ.

ČSOB POKRAČUJE VE FILANTROPICKÝCH AKTIVITÁCH I V SOUČASNOSTI, A TO NEJEN DAROVÁNÍM PENĚZ.

FIRMA PODPORUJE DOBROVOLNICTVÍ VLASTNÍCH ZAMĚSTNANCŮ V PODOBĚ POMOCI ODBORNÉ I MANUÁLNÍ.

MEZI UNIKÁTNÍ PROJEKTY PATŘÍ I KARTA DOBRÉ VŮLE - DEBETNÍ KARTA, JEJÍŽ PROSTŘEDNÍVŮM KLIENTI PŘI PLATEBNÍCH TRANSAKČÍCH PŘÍSPÍVAJÍ NA VEŘEJNĚ PROSPĚŠNÉ PROJEKTY.

JAN ŠKOLNÍK A FIRMA HOBRA – ŠKOLNÍK Filantropové v regionech

Jan Školník má svůj kraj velmi rád, proto chce Broumovsku vrátit důstojnost. Broumovský klášter se díky němu stává široko daleko vyhledávaným centrem vzdělanosti a kultury. Na koncerty, divadlo a výstavy se sjíždějí lidé z celé republiky. Založil Agenturu pro rozvoj Broumova, díky které místo objevuje i stále více turistů.

BROUMOVSKO JE NA SEVERU, ZE 3 STRAN OBEHNANÉ POLSKEM.

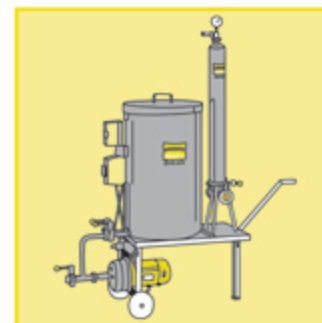
DAROVAL HO KRÁL PŘEHYSL OTAKAR I. BENEDIKTINSKÉMU ŘÁDU. V DAROVACÍ LISTINĚ JE POPSÁNO JAKO „KRAJINA DĚSNÁ V ŠÍŘE PUSTINĚ“.

JEDNÁ SE O CHRÁNĚNOU KRAJINNOU OBLAST SE ZNÁMÝMI BROUMOVSKÝMI A ADRŠPAŠSKÝMI SKALAMI.

JAN ŠKOLNÍK CHCE BROUMOVSKU VRÁTIT JEHO HRDOST.

NA BROUMOVSKU PODNÍKÁ, JEHO FIRMA VYVÁŽÍ FILTRAČNÍ ZAŘÍZENÍ PRO VINAŘE, POTRAVINÁŘE A FARMACEUTY DO CELÉHO SVĚTA.

VELKOU ČÁST SVÉHO ČASU VKLÁDÁ DO OBNOVY CELÉHO REGIONU.

SE SVOJÍ RODINOU ZALOŽIL AGENTURU PRO ROZVOJ BROUMOVSKA.

OBNOVUJÍ BROUMOVSKÝ KLÁŠTER NA KULTURNÍ A VZDĚLÁVACÍ CENTRUM.

POŘÁDAJÍ TAKÉ HUDEBNÍ FESTIVAL „ZA POKLADY BROUMOVSKA“.

TÉMA NA PÁTOU RANNÍ

TEXT: HANA DE GOEIJ, FOTO: ALEXANDER DOBROVODSKÝ

V dubnu přijela do Prahy na konferenci Ženy a technologie Jacquelline Fullerová, ředitelka neziskové větve Googlu. Pro Umění darovat promluvila o ženách, ale také o tom, proč by filantropie měla využívat nejnovějších technologií a proč by měla obsahovat riziko.

Jacquelline Fullerová má podle mnohých nejlepší práci na světě. Křížuje zeměkouli a každý rok rozdává více než 100 milionů dolarů na charitativní účely. Stojí totiž v čele jednoho z největších korporátních dobročinných programů Google.org, charitativní větve internetového giganta. „Než Google vstoupil na burzu, zakladatelé Larry a Sergey napsali dopis potenciálním investorům. V něm jasně řekli, že nejsme a nebudeme konvenční společností. To vyjadřujeme i tím, že každý rok dáváme jedno procento čistého zisku na charitu,“ vysvětluje Jacquelline v pražské centrále české pobočky.

Sympatická tmavovláška původně do filantropie nesměřovala, zajímala ji po vzoru otce diplomacie. Na přelomu milénia se jí ale naskytl možnost pracovat pro Nadaci Melindy a Billa Gatesových a bylo rozhodnuto. Gatesovi podle ní přenastavili hranice individuálního dárcovství v tom, jak a kolik může jednotlivce dávat, a zejména v tom, jak dávat opravdu chytře, ne jen rozhazovat peníze plnými hrstmi.

V roce 2016 získala česká nezisková organizace Czechitas, která vzdělává ženy v informačních technologiích, jako první ve střední Evropě od Google.org grant ve výši 6,5 milionu korun. V průběhu dvou let za něj má vyškolit až 300 žen. „Věříme, že je

důležité mít různorodé portfolio technologů, kteří vytvářejí naši budoucnost. Proto je důležité v této oblasti školit ženy a další minority,“ zdůvodňuje Jacquelline volbu své nadace.

Jaký se vám osvědčil přístup k dárcovství? Jaká je nejlepší strategie?

Bez ohledu na to, jestli mluvíme o korporátní filantropii, nebo individuálním dárcovství, myslím si, že je důležité přemýšlet nad tím, jak podporovat oblast, v níž mohu já jako dárci přidat k finančnímu daru i určitou svou unikátní hodnotu. Například Melinda a Bill Gatesovi se hluboce zajímají o oblast globálního zdraví. Přemýšleli tedy, jak mohou skrze nadaci doplnit aktivity, které se již dějí díky vládám a jiným institucím. Jednou z oblastí, kde má unikátní vliv Google, jsou technologie a inovace. Když se například podíváte, jakou kvalitu mezinárodních videokonferencí máme tady v Googlu a jaká je technologická úroveň v typické neziskové společnosti, zjistíte, že to tam vypadá jako Bohem zapomenutá země. A to mluvíme o neziskovkách, které dělají velmi důležitou práci. Je to tedy oblast, která může z našich technologií profitovat nejvíce. Jako společnost pak chceme být ještě diverzifikovanější a mít technologie, které mají různé zázemí, proto investujeme i do vzdělávání žen.

16

To ale investujete do něčeho, co pomáhá růst vám jako společnosti. Jde pořád o filantropii, nebo je to spíš investice?

Všechny prostředky, které věnujeme, jdou přes granty, což z legálního pohledu nemůže společnosti přinášet nějaký přímý obchodní zisk. Cílem naší práce v Google.org není zvyšovat zisk. Před několika týdny jsme vyhlásili novou iniciativu, v jejímž rámci rozdáme 15 milionů dolarů na digitální vzdělávání. Děláme to v oblastech jako Indie, Indonésie či Brazílie, v prostředí, kde není vždy spolehlivý zdroj energie, kde není internet. Když moje a vaše děti potřebují napsat seminární práci do školy, mohou jít na internet a najít, co potřebují. Pokud jste ale chudé dítě někde v Brazílii s omezeným přístupem online, jak můžete profitovat z té ohromné studnice informací a znalostí, které na webu jsou? Proto financujeme skupiny, které se snaží situaci napravit, například texty překládají do lokálních jazyků, poskytují je ve formátech, které umožňují přístup i přes nekvalitní připojení.

Jak postupovat jako individuální dárci a zajistit, že peníze, které chci na charitu věnovat, budou utraceny efektivně?

Moje zkušenost říká, že lidé lépe dávají, pokud dávají do oblasti, pro kterou jsou zapálení. Pokud byste po mně chtěla, abych vám pomohla věnovat milion dolarů, nejdřív bych se zeptala, co vám leží na srdci, co vás skutečně zajímá. Melinda Gatesová mluví o tématu na pátou hodinu ranní. Nad kterou věcí přemýšlíte, když nemůžete v pět ráno spát? Je to vzdělání v rozvojových zemích? Jsou to ženy ve vedoucích pozicích? Je to vědecký výzkum nemoci? Pokud dáváte tam, o čem něco víte a co vás zajímá, dáte více prostředků a zároveň dokážete zkombinovat vaše dárcovství s vaším intelektem. A tehdy můžete mít skutečný vliv. Neziskovce Czechitas, které jsme udělili finanční grant, chceme nabídnout i sílu našich zaměstnanců, kteří poskytnou své know-how. Pro příjemce finanční pomoci chceme fungovat také

Než v roce 2007 nastoupila Jacquelline Fullerová na pozici ředitelky neziskové sekce Googlu, pracovala v Nadaci Billa a Melindy Gatesových.

17

jako partneři. Otázka tedy není jen, jak utratíte svůj milion dolarů, ale jak se zároveň vy sama zapojíte.

Je dárcovství společnosti Google ovlivňováno externími faktory? Například politickou situací?

Věříme, že v případě filantropie se musíme angažovat dlouhodobě. Vezměme si příklad žen na vedoucích pozicích v digitálním světě, to není něco, kde prostě zafinancujete závěr. Musíte na ty holky myslet, když jsou na základní škole a přemýšlet, jak je více vystavit světu technologií. Filantropie potřebuje řadu let a stabilní pohled na věc, ne skákat z tématu na téma. Samozřejmě bereme v úvahu globální kontext, ale u řady trendů lze jejich nástup vysledovat mnoho let dopředu. Například nyní přemýšlíme nad tím, jak zařídit, aby technologie, které přichází, nezhorsily globální ekonomické rozdíly, ale naopak je srovnaly.

Jak hodnotíte projekty, které žádají o podporu?

To je to nejtěžší. Lidé někdy žertují a říkají: „Jacqueline, ty máš tu nejlepší práci

na světě, cestuješ a můžeš investovat více než sto milionů dolarů do úžasných projektů.“ Popravdě je to opravdu těžké, protože ne musíme říkat mnohem častěji než ano. Mám přátele mezi podnikateli v Silicon Valley a naše práce je v mnohém podobná, všichni hledáme tu nejlepší investici, která bude mít nejlepší ROI (return on investment). Jejich ROI je zisk, můj ROI je humanitární dopad. Typický investor dá finance možná do jednoho z 500 projektů, které mu jsou představeny. Náš poměr je obdobný. V okamžiku, kdy rozhodneme o tématu, na které se zaměříme, obrátíme se na naše lokální kanceláře a zeptáme se, kdo je podle nich nejlepší na jejich trhu. Pak se podíváme na jejich data a efektivitu, díváme se na to, jestli jsou kreativní, bystří, jdou rychle kupředu. Věříme, že i filantropie by v sobě měla obsahovat riziko, věříme, že je důležité investovat i do projektů, které nemusí uspět.

Píše se o vás, že podporujete inovativní filantropii. Co tento termín pro vás znamená?

V USA jde na filantropii několik miliard dolarů ročně, většina z toho je

18

I ve světě filantropie je třeba hledět na ROI, return on investment, tedy výtečnost z investovaných peněz, ovšem zatímco v byznysu jde o peníze, ve filantropii o humanitární dopad, říká pro UD Jacqueline Fullerová.

KDYŽ JSEM ZAČÍNALA V NADACI MANŽELŮ GATESOVÝCH, FILANTROPIE BYL TAKOVÝ MALÝ, ÚTULNÝ, SPÍCÍ SVĚT.

od individuálních dárců. Od korporací je pouze nějakých pět procent z celkové částky. Pokud by ale jen všechny americké společnosti daly jedno procento svého zisku, kde bychom byli? Bylo by to každý rok o 60 miliard dolarů navíc. Inovativní filantropie by měla být taková, kde se dárce dívá na záznam o činnosti subjektu. Co podle dat funguje? A spolu s dolary je potřeba přinést i vlastní zapojení, třeba ve formě zaměstnanců, kteří nějakým způsobem dané neziskovce pomohou.

Jak Google vyhodnocuje úspěch projektů, které financuje?

Všichni, ať už investujeme do byznysu, nebo do neziskového projektu, si chceme být jisti, že investice je dobrá. My jako společnost se hodně díváme na data. Pokaždé, když někomu schválíme grant, tak si s ním sedneme a dohodneme se, jaké budou výstupy z jeho aktivit, jaké budou jednotlivé kroky. A spolu s nimi to pak sledujeme. Řekli jste, že vyškolíte tolik a tolik žen a dívek? Jak to jde? Chceme, aby to byla konverzace, protože občas se může stát, že začnete s jedním přístupem, ale po cestě zjistíte, že to nebylo optimální, a chcete se posunout jinam. My zase chceme být natolik flexibilní, abychom to umožnili. Každopádně ale kontrolujeme, co se s našimi prostředky děje, a doporučila bych to každému, kdo věnuje peníze.

Ve filantropii se pohybujete skoro dvacet let. Jak se za tu dobu její svět změnil?

Změnil se hodně. Když jsem začínala v nadaci manželů Gatesových, filantropie byl takový malý, útulný, spící svět. Existovala tradiční místa, kam lidé posílali své peníze, a dostali za to své jméno na budovu. Nikdo se na nic moc neptal

a očekávání nebyla příliš vysoká. Rodina Gatesových podle mého pomohla latku výrazně zvednout, a to tím, že řekla, že v oblasti filantropie chce být stejně strategická a jít tak hluboko jako v byznysu. V Googlu se snažíme přijít na to, jak mít co největší dopad a návratnost z humanitárního pohledu. Tím chceme povzbudit ostatní společnosti. Chceme, aby si řekly, že děláme dobré věci, že to motivuje naše zaměstnance, že pro nás lidé chtějí pracovat, protože chtějí pracovat na něčem, co je přesahuje.

Podle statistik lidé v USA dlouhodobě dávají na dobročinné účely zhruba dvě procenta svého příjmu. Myslíte, že je možné dostat se výše?

Ano, a zajímavé je také to, že chudí lidé dávají více. Nejvíc dávají ti, kteří žijí od výplaty k výplatě, od těch se máme o štědrosti co učit. Zajímavé je také to, co dělají mileniálové. Nechtějí již jen psát šeky, chtějí kupovat od společensky zodpovědných firem, je pro ně důležité, jak tráví svůj čas, a chtějí jej trávit tím, že budou dělat dobro. A také přispívají finančně, takže se mi zdá, že trend do budoucna je slibný.

Jaké trendy to jsou?

V Googlu může například každý zaměstnanec věnovat finance na dobročinnost a my věnujeme tu stejnou částku do výše 6 000 dolarů. Tím chceme říct, že Google.org nemá patent na to, aby znal všechny bezvadné neziskovky, ale důvěřujeme vám, našim zaměstnancům, a rádi dáme peníze tam, kam je dáváte vy. Je to velká motivace. Dvacet procent z pracovního času mohou naši zaměstnanci také věnovat svým vlastním projektům a pracovat třeba pro svou lokální neziskovku.

19

JACQUELINE FULLEROVÁ (1969) vystudovala politické vědy na UCLA a veřejnou politiku na Harvardově univerzitě. V letech 1999 až 2007 byla zástupkyní ředitele Global Health, Nadace Billa a Melindy Gatesových, od roku 2007 je v čele neziskové sekce IT gigantu Google. Žije v Orindě v Kalifornii a má dvě dcery.

KDO UMÍRÁ BOHATÝ...

TEXT: MAGDALENA SODOMKOVÁ, FOTO: ARCHIV GERHARDTA BUBNÍKA

Příběh úspěšného právníka a krasobruslaře Gerhardta Bubníka, který jednoho dne přistál v emailu Magdaleny Sodomkové, je typický pro celé 20. století.

Bylo to před dvěma lety. Pracovala jsem tehdy v redakci novin a přišel mi email. Pisatel v něm líčil svůj příběh z dětství, válečný, nečernobílý, komplikovaný příběh, který by vydal na hollywoodský film. O pár měsíců později jsme s Gerhar-
dtem Bubníkem začali pracovat na jeho pamětech. Žádný deník si nikdy nepsal a šanony s kauzami, na kterých pracoval, jsou už dávno skartované. Všechno lovil z paměti, nahrával a já poslouchala. Na pozadí se většinou linula vážná hudba, a když natáčel na chatě, štěbetali za ním ptáci.

Po válce

Procházeli jsme staré krabice, Gerhardt v nich našel úplné poklady. Staré fotky, podobizny, dopisy, dokumenty, lístky, které psali jeho příbuzní z koncentračních táborů. Jeho rodiče posílali svým

blízkým do Terezína potravinové balíčky. Obsah zásilky musel být sepsán: hrách, jáhly, cukr, mouka, umělý tuk, perník, melta, cikorka i kousek trvanlivého salámu. Přiděly potravin přitom měli Bubníkově omezené. „Ze zažloutlých lístků, které jsem našel v jedné krabici po rodičích, jsem se po letech dozvěděl jména adresátů – bratranců, strýců a tet mé maminky –, která mi jako malému klukovi tehdy v paměti neuvízla. Bylo jich hodně. Skučovi, Fantovi, Kohnovi, Goldenerovi, Liebenovi, Wehleovi a mnozí další.“ Posléze se bez cizí pomoci neobešli ani Bubníkově. Nebýt německé rodiny, která jim systematicky pomáhala, zřejmě by nepřežili. Německý důstojník doktor Ferdinand rodičům opakovaně zařizoval dokumenty, které oddalovaly jejich nástup do transportů. Riskoval tím svůj vlastní život. Po válce v Československu nastaly pro německy mluvící zlé časy. Tehdy naopak Bubníkově bojovali za německou rodinu, které hrozilo lynčování a odsun. Záhy se však po Ferdinandových slehla zem, emigrovali. A svazky obou rodin nadobro rozsekla železná opona.

Krasobruslařem, právníkem

Ačkoli Gerhardt Bubník pochází z chudé rodiny, čeká ho v životě úspěch. Nejprve v krasobruslení, které vysloveně přitahuje záři reflektorů. Později v roli rozhodčího, na mistrovstvích světa, na olympiádách. Byl to mimochodem on, kdo zažaloval slavnou německou

Gerhardt Bubník pochází z chudé rodiny, ovšem v životě se vypracuje na vrcholné pozice v právnickém světě i jako krasobruslař a později jako rozhodčí krasobruslení.

Letos v červnu vycházejí paměti Gerhardta Bubníka. Na snímku stojí se svou matkou, od cesty do koncentračního tábora je zachránila pomoc německé rodiny.

rychlou bruslařskou legendu Claudii Pechsteinovou a vedl proti ní dlouhé procesy ve Švýcarsku a Německu. Jako právník pracuje od šedesátých let, specializuje se na mezinárodní právo. A v roce 1968 se mu dokonce podaří dostat na Harvard. Právě tam se dozvídá o invazi sovětských vojsk. V Americe ale nezůstane, stýská se mu, a tak se vrací. Právníkem je i za normalizace. Jeho čas přichází hlavně po roce 1989. Zájem o jeho služby je enormní, teď se mu titul z Harvardu hodí. Zahraniční koncerty usilují o privatizaci československých podniků. „Vydělal jsem si slušné peníze. Všechny však usilovnou prací, protože klientům mohu samozřejmě účtovat jen hodiny, které jsem pro ně odpracoval.“

Od roku 1992, kdy se Gerhardtovi daří, pravidelně přispívá na zdravotnictví, školství, sport, umění, na pomoc při přírodních katastrofách či na výstavbu domu pro seniory. Během vzniku pamětí se Gerhardt Bubník rozhodl, že založí vlastní fond. „Nepatřím sice mezi české miliardáře a mé možnosti jsou omezené, chci ale většinu svého vydělaného jmění použít tak, abych pomohl potřebným,“

GERHARDT KAREL BUBNÍK (1935) vystudoval po válce práva na UK a v roce 1969 jako první Čechoslovák získal titul LL.M. na Právnické fakultě Harvardovy univerzity. Od roku 1963 pracuje jako advokát, odborník na mezinárodní obchodní arbitráž. Reprezentoval v krasobruslení, 35 let byl mezinárodním rozhodčím krasobruslení, 14 let ve vedení Mezinárodní bruslařské unie (ISU). Dvanáct let byl předsedou Arbitrážní komise Českého olympijského výboru. V roce 2007 mu MOV udělil Olympijský řád, o dva roky později Cenu za boj proti dopingů ve sportu. Vloni byl uveden do Právnické síně slávy.

říká. Bude to stipendijní fond pro české uchazeče o studium na Harvard Law School. Kromě toho zakládá další nadaci. Jejím hlavním účelem bude poskytovat pomoc bezdomovcům, zejména v zimě, a také dětem ze sociálně slabých rodin. Chce pomoci, jako kdysi jeho rodiče pomáhali příbuzným, jako si kdysi navzájem pomáhaly položidovská rodina Bubníkových a německá rodina Ferdinandových.

Inspirovalo ho také dílo amerického průmyslníka 20. století Andrewa Carnegieho. „Jednou jsem navštívil Mezinárodní soudní tribunál v Haagu. Je tam stálá výstava o jeho životě a díle. Stál jsem tam a četl si, z jakých nuzných poměrů pocházel a jak se vypracoval na jednoho z nejbohatších průmyslníků na světě. Založil různé nadace a po celém světě budoval hlavně školy, které sloužily ke vzdělávání chudých lidí. V hlavě mi utkvěl hlavně Carnegieho citát: „The man who dies rich, dies disgraced.“ Člověk, který umírá bohatý, umírá zneuctěn.

PÁR MINUT DOBRA

Dobro z lidí vychází i v těch nejdrobnějších gestech. Na lavičce na nádraží Lindbergh Center v Atlantě seděl mladý muž v naškrobené košili a neúspěšně se snažil uvázat kravatu. Všimla si ho opodál stojící starší paní. „Víte, jak se správně uvazuje kravata?“ zeptala se ho. „Nevím, paní,“ zněla odpověď. Paní se otočila na svého manžela, který s ní čekal na vlak. „Pojď z téhle strany a ukaž mladému muži, jak si uvázat kravatu.“ Manžel neváhal, krok za krokem vysvětlil mladému muži, jak se uzel na kravatě váže, a pak ho to nechal uvázat znovu, aby se přesvědčil, že se to mladík naučil. A pak všichni odjeli. Mikropříběh z vestibulu nádraží sledoval před dvěma lety jakýsi Red Desmond Thomas, který oba muže zaujaté kravatou vyfotil a fotku pověsil na Facebook. Během pár hodin měla 300 000 lajků a 130 000 sdílení.

22

SYMPATICKÉ GESTO

23

DÁT LIDEM HLAS

TOMÁŠ PRINC (1985) je fotograf a filmař z Prahy, kterého proslavil blog Humans of Prague. Po univerzitním studiu absolvoval dobrovolnické stáže v Jižní Koreji a Keni. Inspirován facebookovým profilem Brandona Stantona The Humans of New York založil v srpnu roku 2013 Humans of Prague, blog s portréty lidí, kteří autorovi vyprávějí svůj životní příběh. Za blog získal vloni cenu Magnesia Litera. Nejdůležitější pro Prince je „dát lidem hlas, zaznamenat jejich zkušenost jejich vlastními slovy“.

Foto: Archiv Tomáše Prince

Kdy jste se poprvé setkal s filantropií?

Pokud pod pojem zahrnu i fenomén dobrovolnictví, tak první výraznější zkušenost jsem zažil v roce 2011, kdy jsem vyjel na tři měsíce učit na střední školu do Jižní Koreje. Rok nato jsem strávil stejně dlouhou dobu prací v jedné neziskové organizaci v Keni. Vnímám však, že dobrovolnické projekty v dalekých zemích často nakonec více obohatí dobrovolníka než danou místní komunitu.

Jaký k filantropii máte vztah?

Zvlášt si vážím lidí, kteří věnují svůj čas a vědomosti, například skrze doučovací děti ze sociálně vyloučených lokalit či docházení do domovů seniorů. Vidím velký smysl v malých, lokálních projektech, které se snaží zlepšit kvalitu života v určité městské čtvrti, v určité ulici, v určitém domě.

Jaká filantropie má podle vás největší smysl?

Největší smysl mi dává filantropie zaměřená na oblast vzdělávání, rozvoje kritického myšlení lidí.

Kdybyste měl neomezené prostředky, kam byste je filantropicky věnoval?

Viz předešlá odpověď.

Byl jste dobrovolníkem v zahraničí. Co vám to dalo?

Setkal jsem se spíše s projekty v rámci širšího pojetí „rozvojové spolupráce“. Myslím si, že to hlavní, co jsem pochopil, bylo, že by se vždy opravdu mělo jednat o oboustrannou spolupráci.

Kterého filantropa nejvíce obdivujete a proč?

Nejvíce obdivuji ty filantropy, o kterých ani nevím – protože to jsou lidé, kteří při své filantropické činnosti jednájí nezištně; nevyužívají ji k tomu, aby o sobě vytvářeli určitý obraz.

Podle The Humans of New York jste založil Humans of Prague. Co jste se dozvěděl o lidech?

O lidech jako celku jsem se toho moc nedozvěděl, o konkrétních lidech něco málo ano. Ale žádné velké závěry jsem z toho zatím neučinil. Možná jen: výstupy mého projektu mohou svadět k myšlence typu „každý člověk je originál“. Přestože to do určité míry platí, tak především v rámci prožité zkušenosti – každý prožil trochu něco jiného, každý to prožil trochu jinak. Je však pozoruhodné, že z těch různých zkušeností v podstatě docházíme ke stejným závěrům.

Co je nejčastější téma, s kterým se vám lidé svěřují?

Hodně záleží, na co se jich zeptám, co mne z jejich povídání na začátku zaujme. Jelikož s lidmi rád mluvím o zkušenostech, které je v životě určitým způsobem ovlivnily, tak se mnohdy jedná o příběhy o mezilidských vztazích. Tedy především o lásce, rodičovské i partnerské, a o smrti. O vidině smrti vlastní či o smrti člověku blízkých lidí.

Jaký mají lidé sklon k dobru podle vás? Přirozený, ale někdy poněkud váhavý.

24

UMĚNÍ DAROVAT

THE ART OF GIVING

ČTVRTLETNÍK PRO OBNOVU
ČESKÉ FILANTROPIE

21 / LÉTO 2017

Vydává Nadace Via, Dělnická 1324/9, 170 00 Praha 7
Redakční rada Jiří Bárta, Martin Brát,
Dagmar Goldmannová, Ivana Janečková,
Miroslav Motejlek, Marek Šálek
Šéfredaktor Nora Grundová
Grafická úprava Tomáš Brichcín, Robert V. Novák
Jazyková redakce Martin Brát
Externí spolupráce Martin Brát, Hana de Goeij,
Zdeněk Mihalco, Magdalena Sodomková
Produkce Tereza Skálová
Ilustrace Jan Laštovička
Tisk Indigoprint

Vaše náměty a připomínky zasílejte na e-mail:
umenidarovat@nadacevia.cz, kde můžete
také objednávat zasílání časopisu zcela zdarma.
ISSN 1805-4390, ev. č. MK ČR E 20786
Neprodejně

NADACE VIA

www.nadacevia.cz, www.umenidarovat.cz

**ČASOPIS UMĚNÍ DAROVAT VYCHÁZÍ DÍKY PODPOŘE
DONA HAMERA, MARKY BEDNAR, VÁCLAVA DEJČMARA,
IVANY A TOMÁŠE JANEČKOVÝCH A DALŠÍCH.**